

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/ropcio/98238,Wspoltworca-ROPCiO-Bogumil-Studzinski-19311987.html>

Cegielka kolportowana przez Solidarność w 1988 r.

ARTYKUŁ

Współtwórca ROPCiO. Bogumił Studziński (1931-1987)

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: CECYLIA KUTA 25.03.2023

Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela zainaugurował swoją działalność 25 marca 1977 r. „Apelem do społeczeństwa polskiego”. Pod dokumentem podpisało się osiemnaście osób wywodzących się z różnych środowisk i nurtów

ideowo-politycznych.

Sygnatariuszami byli: gen. Mieczysław Boruta-Spiechowicz, Andrzej Czuma, Karol Głogowski, Kazimierz Janusz, Stefan Kaczorowski, Leszek Moczulski, Marek Niesiołowski, Antoni Pajdak, ks. Bohdan Papiernik, Zbigniew Sekulski, Zbigniew Siemiński, Bogumił Studziński, Piotr Typiak, o. Ludwik Wiśniewski, Adam Wojciechowski, Andrzej Woźnicki, ks. Jan Zieja i Wojciech Ziemiński. Większość z nich miała już pewne doświadczenie w zmaganiach z władzą komunistyczną i aparatem represji. Byli wśród nich weterani Armii Krajowej i powojennego podziemia antykomunistycznego¹.

Więzień Rawicza

Bogumił Studziński urodził się 24 października 1931 r. w Kamieniu Dużym k. Opoczna. Po zakończeniu II wojny światowej brał udział w konspiracji antykomunistycznej. W 1945 r. jako uczeń gimnazjum wstąpił do Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”.

Po robotniczych protestach w czerwcu 1976 r. Studziński udzielał pomocy prawnej represjonowanym. Jesienią 1976 r. nawiązał współpracę z Zofią i Zbigniewem Romaszewskimi, którzy prowadzili Biuro Interwencyjne Komitetu Samoobrony Społecznej KOR.

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Kielcach na sesji wyjazdowej w Radomiu, która odbyła się 19 kwietnia 1951 r., został skazany na dziesięć lat więzienia za przechowywanie broni oraz za udział w organizacji „Orzeł Biały”, w której pełnił funkcję zastępcy komendanta. Wyrok odsiadywał w więzieniu w Rawiczu. Swój pobyt w więzieniu opisał w wydanych pośmiertnie wspomnieniach *W lochach socjalizmu*². Zwolniono go warunkowo w lutym 1955 r. na mocy amnestii.

Zanim trafił do więzienia, od 1949 r. pracował jako robotnik w Centrali Skupu Złomu w Wałbrzychu. Po wyjściu

na wolność studiował prawo, najpierw na Uniwersytecie Jagiellońskim (w latach 1956–1960), a następnie na Uniwersytecie Warszawskim (w latach 1960–1962). Jednocześnie pracował w Hurtowni „Społem” w Krakowie (1956–1960), a po przeniesieniu do Warszawy w Centrali Handlu Zagranicznego „Polimex” (1960–1962), skąd musiał odejść po tym, jak odkryto jego przeszłość i działalność w Zrzeszeniu WiN.

W 1963 r. podjął pracę jako kierownik zbytu w Fabryce Tarcz Ściernych w Grodzisku Mazowieckim. Pracował tam do 1965 r., kiedy to uzyskał aplikację arbitrażową. Następnie był radcą prawnym, m.in. w Miejskim Przedsiębiorstwie Sanitarnym (od 1965 r.), Naczelnej Organizacji Technicznej, Głównym Urzędzie Telekomunikacji Międzymiastowej (1968–1982), Biurze Projektów „Balneoprojekt” (1982–1987).

Ponadto od 1966 r. był sekretarzem i doradcą w Domu Opieki Społecznej Towarzystwa św. Franciszka Salezego. Od 1970 r. należał do Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie, gdzie był kierownikiem Sekcji Odra-Bałtyk, a w latach 1976–1984 i 1986–1987 członkiem jego Zarządu.

Andrzej Czuma (fot. z:
www.czuma.pl)

Współzałożyciel ROPCiO

Po robotniczych protestach w czerwcu 1976 r. Studziński udzielał pomocy prawnej represjonowanym. Jesienią 1976 r. nawiązał współpracę z Zofią i Zbigniewem Romaszewskimi, którzy prowadzili Biuro Interwencyjne Komitetu Samoobrony Społecznej KOR, oraz z Wojciechem Ziemińskim. Badał m.in. okoliczności śmiertelnego pobicia ks. Romana Kotlarza³.

Udzielał porad prawnych powstającym komisjom zakładowym nauczycieli, rolników i urzędników, instruując ich, jak powoływać do życia związki zawodowe. Rolników zachęcał do zakładania spółdzielni na wzór europejski.

Studziński był współzałożycielem ROPCiO, w którym wraz z Piotrem Typiakim reprezentował nurt ludowy. Obaj figurowali w stopce redakcyjnej niezależnego miesięcznika „Gospodarz”, wydawanego przez tę organizację od grudnia 1977 do sierpnia 1981 r. i przeznaczonego dla mieszkańców wsi. Ich zadaniem było firmowanie pisma własnymi nazwiskami, aczkolwiek mieli niewielki wpływ na jego kształt.

W zamieszczanych na łamach magazynu artykułach Studziński krytykował socjalistyczny model rolnictwa i występował w obronie gospodarki indywidualnej jako ostoji narodu. Postulował powołanie w każdej gminie obywatelskich komitetów obrony gospodarstw rolników. Pisał też o przemilczanych lub zakłamywanych wydarzeniach ze współczesnej historii Polski.

W maju 1978 r. Studziński został członkiem Rady Konsultacyjnej „Opinii”, głównego pisma ROPCiO. Od 1978 r. był szefem Biura Pomocy Społecznej i często pełnił dyżury w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w Warszawie przy ul. Czerniakowskiej. 10 czerwca 1978 r. w jego domu w Zalesiu Górnym k. Warszawy odbyło się III Spotkanie Ogólnopolskie uczestników ROPCiO.

W 1978 r. Studziński został doradcą powstających komitetów samoobrony chłopskiej. W grudniu tegoż roku, po rozłamie w Ruchu, wszedł do Rady Sygnatariuszy grupującej zwolenników Andrzeja Czumy.

W latach 1978–1980 jeździł z odczytami jako wykładowca w Klubach Swobodnej Dyskusji, m.in. w Warszawie, Lublinie i Puławach. Odczyty odbywały się w mieszkaniach prywatnych lub Klubach Inteligencji Katolickiej. W 1978 r. wystąpił do Sejmu o przyznanie rent kombatantom wojennym, którzy nie należeli do Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i byli przez to dyskryminowani. Studziński należał również do współzałożycieli Ośrodka Myśli Ludowej, który powstał 2 czerwca 1979 r.

W ramach swojej szerokiej działalności społecznej odwiedzał w Krakowie Stanisława Pazurkiewicza, żołnierza AK, którego poznał w więzieniu w Rawiczu. Do 1988 r. przywoził do niego publikacje wydawane w drugim obiegu do dalszego kolportażu. Studziński wiedział, że jego były towarzysz więzienia utrzymuje kontakty koleżeńskie z innymi więźniami Rawicza i Wronek, a szczególnie – przez Henryka Ferencę – z byłymi partyzantami z Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowej z Nowego Sącza. Później jeździł do Nowego Sącza, gdzie odbiorcą bibuły był Ferenc i jego znajomi. Studziński przekazywał też drugoobiegowe

wydawnictwa swojemu znajomemu Antoniemu Gołdzie z Mińska Mazowieckiego⁴.

Plakat ROPCiO z okazji 60. rocznicy odzyskania niepodległości, 11 XI 1978 r. (z zasobu IPN)

Wróg systemu

Jesienią 1980 r. wszedł do Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze, utworzonej przez Zofię i Zbigniewa Romaszewskich. W tym czasie podjął też działalność w Biurze Interwencji Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Udzielał porad prawnych powstającym komisjom zakładowym nauczycieli, rolników i urzędników, instruując ich, jak powoływać do życia związki zawodowe. Rolników zachęcał do zakładania spółdzielni na wzór europejski.

13 grudnia 1981 r., tuż po wprowadzeniu stanu wojennego, został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Warszawie-Białołęce, gdzie przebywał do 15 lipca 1982 r. Po zwolnieniu z internowania był łącznikiem terenowym Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom.

Jednocześnie z trwającą inwigilacją i

działaniami, które miały doprowadzić do zaniechania przez niego aktywności opozycyjnej, od 1975 do 1980 r. prowadzono ze Studzińskim rozmowy operacyjne. Z dostępnych materiałów wynika, że Bezpieka nigdy go nie złamała.

W latach 1983-1987 współpracował z podziemnym pismem „Kurs” i Wydawnictwem Kurs. W drugim obiegu wydał m.in. książki: *Wieś Polska w latach 1944-1978*, a także *Rozwój alkoholizmu w Polsce*.

W związku z działalnością w opozycji antykomunistycznej Studziński był wielokrotnie zatrzymywany i poddawany rewizjom, m.in. 7 maja 1978 r. w drodze na spotkanie z rolnikami Lubelszczyzny, podczas zjazdu ROPCiO w Łodzi, który odbył się 15-16 grudnia 1979 r., a także 20 kwietnia 1980 r. podczas spotkania Rady Sygnatariuszy w jego domu. Bezpieka kilkakrotnie rekwizowała mu maszyny do pisania.

Zrzut ekranu 2023-01-18 o 10.34.08

Od 12 lutego 1977 do 19 lutego 1983 r. był rozpracowywany przez Służbę Bezpieczeństwa, początkowo w ramach kwestionariusza ewidencyjnego krypt. „Józef” prowadzonego przez Wydział II Departamentu IV, a następnie przez Wydział XII Departamentu II w ramach sprawy operacyjnej. Najpierw tajne służby PRL zainteresowały się Studzińskim ze względu na jego działalność w KIK-u. We wniosku o założenie

kwestionariusza ewidencyjnego pisano, że jest on:

„wrogo ustosunkowany do ZSRR. Deklaruje się jako nacjonalista. Maniakalnie uprzedzony do Niemców – nie odróżnia NRF a NRD. W ramach sekcji [Odra-Bałtyk] przejawia działalność polegającą na tworzeniu sojuszu Słowian skierowanego przeciwko Niemcom i ich dominacji. Przewiduje rozpad ZSRR. Biorąc pod uwagę szkodliwe, nacjonalistyczne poglądy Studzińskiego i jego aktywną działalność w KIK-u niezbędnym staje się potrzeba prowadzenia sprawy operacyjnej w celu przeciwdziałania ich ujemnym skutkom”⁵.

Funkcjonariusze bezpieczeństwa odnotowali, że Studziński:

„określa się szczerym patriotą i głęboko wierzącym katolikiem. Dla niego polskość i katolicyzm to pojęcia nierozdzielnie związane ze sobą. Kto działa na szkodę Kościoła, szkodzi Narodowi”⁶.

Jednocześnie z trwającą inwigilacją i działaniami, które miały doprowadzić do zaniechania przez niego aktywności opozycyjnej, od 1975 do 1980 r. prowadzono ze Studzińskim rozmowy operacyjne. Z dostępnych materiałów wynika, że bezpieka nigdy go nie złamała, brak informacji, by został zarejestrowany jako tajny współpracownik. W notatce z 5 sierpnia 1977 r. inspektor Wydziału II Departamentu IV MSW por. Ireneusz Badowski, który spotykał się ze Studzińskim, zapisał, że:

„mimo zadawania mu szczegółowych pytań, nie udziela odpowiedzi na pytania dotyczące konkretnych przedsięwzięć czy planowanych działań członków ROPCiO. Najczęściej zasłania się nieznaną jakością szczegółów, czy potrzebą solidarności z kolegami. Powoduje to, że obecnie uzyskiwanie od niego informacji na temat funkcjonowania ROPCiO jest b[ardzo] trudne, a poznanie szczegółów czasami wręcz niemożliwe”⁷.

Dlatego też planowano:

„doprowadzić do sytuacji, w których »Józef« zmuszony byłby obszerniej niż dotychczas informować (...) o przejawach działalności członków ROPCiO”. Zakładano, że „aby dokonać tego koniecznym jest wywieranie

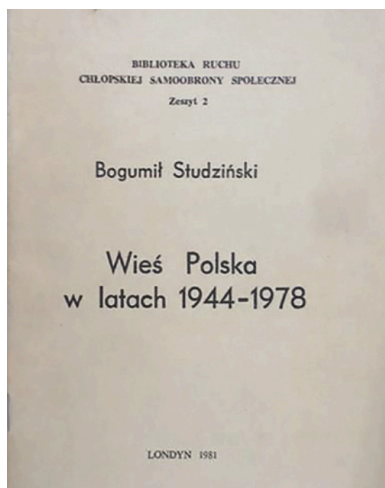
presji psychicznej na »Józefa« różnorodnymi środkami i sposobami”⁸.

Przeprowadzano w tym celu kombinacje operacyjne, wykorzystywano agenturę, podsłuchy, obserwację, inwigilację korespondencji.

Wreszcie w marcu 1980 r. uznano, że rozmowy prowadzone ze Studzińskim:

„nie przyniosły spodziewanego efektu, a dalsza kontynuacja mogłaby utwierdzić w przekonaniu B. Studzińskiego, że akceptujemy jego działalność w ROPCiO”⁹.

Bogumił Studziński zmarł 20 lipca 1987 r. w Warszawie. W 2006 r. postanowieniem prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, za działalność na rzecz przemian demokratycznych w kraju oraz za upowszechnianie wiedzy o dziejach Narodu Polskiego.

Pozycja wydana w Londynie w 1981 r.

**Podziemne wydanie książki
Bogumiła Studzińskiego (1988)**

Tekst pochodzi z numeru 4/2022 „Biuletynu IPN”

---

¹ Zob. *Apel do społeczeństwa polskiego*, Warszawa 25 III 1977 r., [w:] *Opozycja demokratyczna w Polsce 1976-1980. Wybór dokumentów*, oprac. Z. Hemmerling, M. Nadolski, Warszawa 1994, s. 165-168.

² B. Studziński, *W lochach socjalizmu*, Wydawnictwo „Kurs”, Łódź – Warszawa 1988.

³ Szerzej zob. T.A. Janusz, *Ks. Roman Kotlarz. Męczennik robotniczego protestu. „Czerwiec '76”*, Sandomierz 1996; Sz. Kowalik, J. Sakowicz, *Ksiądz Roman Kotlarz. Życie i działalność 1928-1976*, Radom 2000; T. Romaszewska, *Ksiądz Roman Kotlarz. Obrońca polskości i katolickiej duchowości*, Szydłowiec 2018; Sz. Kowalik, A. Kutkowski, *Śmierć nieosądzona. Sprawa księdza Romana Kotlarza*, Lublin – Warszawa 2020.

⁴ J. Duda, *Pamiętajmy o śp. Żołnierzach Niezłomnych (33)*,

<https://glos24.pl/pamietajmy-o-zolnierzach-niezlomnych-33-stanislaw-pazurkiewicz-przedstawia-sylwetki-henryka-ferenca-jozefa-witowskiego-bogumila-studzinskiego-oraz-alojzego-legutko> [dostęp: 9 II 2022 r.].

⁵ AIPN 0204/1681/1, Wniosek o założenie kwestionariusza ewidencyjnego, Warszawa, 12 II 1974 r., s. 7.

⁶ AIPN 0204/1681/1, Raport z przeprowadzonej rozmowy operacyjnej z Bogumiłem Studzińskim, Warszawa, 5 VII 1975 r., s. 27.

⁷ AIPN 0204/1681/1, Notatka służbowa z rozmowy z „Józefem”, Warszawa, 5 VIII 1977 r., s. 123.

⁸ *Ibidem*, s. 124.

⁹ AIPN 0204/1681/3, Notatka służbowa, Warszawa, 5 III 1980 r., s. 110.

COFNIJ SIĘ